

Trh práce a politika zaměstnanosti

zimní semestr 2020

doc. Mgr. Ing. Michal Tvrdoň, Ph.D.

tel: 596 398 460

e-mail: tvrdon@opf.slu.cz

Konzultační hodiny:

Dle předchozí domluvy:

tvrdon@opf.slu.cz

- Dežo čte v novinách: "Hledá se muž ve věku asi 40let, který v noci na opuštěných místech přepadává ženy, osahává je a ukazuje jim své přirození."

Otočí se na manželku a říká: "Eržika, myslíš, že by mě na to místo vzali?"

- "Hele, Franto, co ty vlastně děláš?"
"Ale, mám zodpovědnou práci, mám pod sebou 500 lidí a šíleně se nadřu."
"A to děláš někde ředitele ve fabrice?"
"Ne... sekám trávu na hřbitově."
-

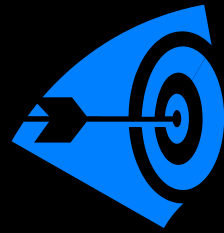
- Po finančním skandálu odstupuje velký šéf jedné společnosti a svému nástupci předá tři obálky. Ať prý, až bude ve velkém průšvih, ať otevře postupně ony tři obálky, najde v nich vždy dobrou radu. Po měsíci se nováček uchýlí k otevření první, stojí tam: "Sved' vše na svého předchůdce." Tak udělá a všechno je nějaký ten měsíc ok. Po čase otevře druhou: "Proved' reorganizaci." Zase mu toto řešení zachrání krk, až přijde na řadu poslední obálka a v ní stojí: "Nachystej tři obálky."
-

Struktura přednášky

- vymezení cíle předmětu
- vymezení obsahu předmětu a seznámení s tématy přednášek
- seznámení se studijní literaturou
- stanovení podmínek pro absolvování
- kontakty na vyučujícího
- vymezení základních pojmů
- poptávka po práci (poptávka firmy po práci, tržní poptávka po práci, změny mezd za jinak nezměněných podmínek a vlivy na poptávané množství práce, působení změn v jiných silách působících na trhu na poptávku po práci, role času - krátké a dlouhé období)
- nabídka práce (individuální a tržní nabídka práce, alternativní náklady práce, působení substitučního a důchodového efektu)
- utváření rovnovážné mzdy

Cíl předmětu

- Předmět postihuje hlavní aspekty trhu práce, jako jednoho z trhů výrobních faktorů. Podrobně vysvětluje problematiku nabídky práce a poptávky po práci, rozdílů ve mzdách, působení odborů na trhu práce a státních zásahů na trhu práce, nezaměstnanost.

Osnova předmětu

1. Trh práce v podmínkách dokonalé konkurence
2. Investice do lidského kapitálu
3. Rozdíly ve mzdách a jejich příčiny
4. Diskriminace na trhu práce
5. Monopson na trhu práce
6. Odbory na trhu práce
7. Systémy utváření mezd na trhu práce, minimální mzda
8. Nezaměstnanost
9. Politika zaměstnanosti
10. Mezinárodní pohyb pracovních sil

Podmínky absolvování kurzu

1. Zápočet

Zápočtový test celkem 100 bodů

0 - 59 bodů	„Nezapočteno“
60 a více bodů	„Započteno“

Literatura ke studiu

- Kajzar, P. "Trh práce a politika zaměstnanosti" – studijní text k předmětu.
- Brožová, D. "Společenské souvislosti trhu práce". Praha: SLON, 2003.
- HALÁSKOVÁ, R. "Politika zaměstnanosti." Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2008.
- MAREŠ, P. "Nezaměstnanost jako sociální problém." Praha: SLON, 2002.
- BUCHTOVÁ, B. a kol. "Nezaměstnanost psychologický, ekonomický a sociální problém." Praha: Grada, 2002.
- CAVIEDES, A., MENZ, G. "Labour migration in Europe." New York: Palgrave Macmillan, 2010.

Internetové zdroje

- **Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR:**
<http://www.mpsv.cz>
 - Analytické a koncepční materiály z oblasti zaměstnanosti:
<https://www.mpsv.cz/web/cz/analyticke-a-koncepcni-materialy-z-oblasti-zamestnanosti>
 - Statistiky na MPSV:
<https://www.mpsv.cz/web/cz/statistiky>
- **Výzkumný ústav práce a sociálních věcí:**
<http://www.vupsv.cz>
- **Český statistický úřad**
www.czso.cz
 - ČSÚ – zaměstnanost, nezaměstnanost:
https://www.czso.cz/csu/czso/zamestnanost_nezamestnanost_prace
 - ČSÚ – Statistika&My – trh práce
<http://www.statistikaamy.cz/category/analyzy/trh-prace/>

Základní pojmy

Práce

- každý druh manuální nebo duševní činnosti, který je v tržní ekonomice nutný k produkci výrobků a služeb a je zaměřen na získání důchodu. Práce= nejdůležitější VF

Trh práce

- místo, kde se zaměstnavatel a zaměstnanec navzájem najdou a dohodnou se na smlouvě o mzdě, pracovní době apod. ALE jisté odlišnosti (zejména člověk jako nositel práce a zásahy 3 subjektu (kromě D a S)=státu. SEGMENTACE

Pracovní síla

- je tvořena ekonomicky aktivním obyvatelstvem, což jsou osoby, buď pracují, nebo které chtějí pracovat. Součástí pracovní síly nejsou obvykle nepracující studenti, nepracující důchodci, ženy v domácnosti a některé skupiny osob, které nejsou počítány mezi nezaměstnané, neboť aktivně nehledají práci (např. bezdomovci).

Základní pojmy

Osoby zaměstnané

- osoby, které v referenčním období měly placené zaměstnání nebo sebezaměstnání

Osoby nezaměstnané

- 1) osoby starší 15 let, které v referenčním období byly bez práce,
- 2) osoby, které si hledají zaměstnání,
- 3) osoby připravené k nástupu do práce (nejpozději do 14 dnů)

Pracovní síla (EAO) = osoby zaměstnané + osoby nezaměstnané

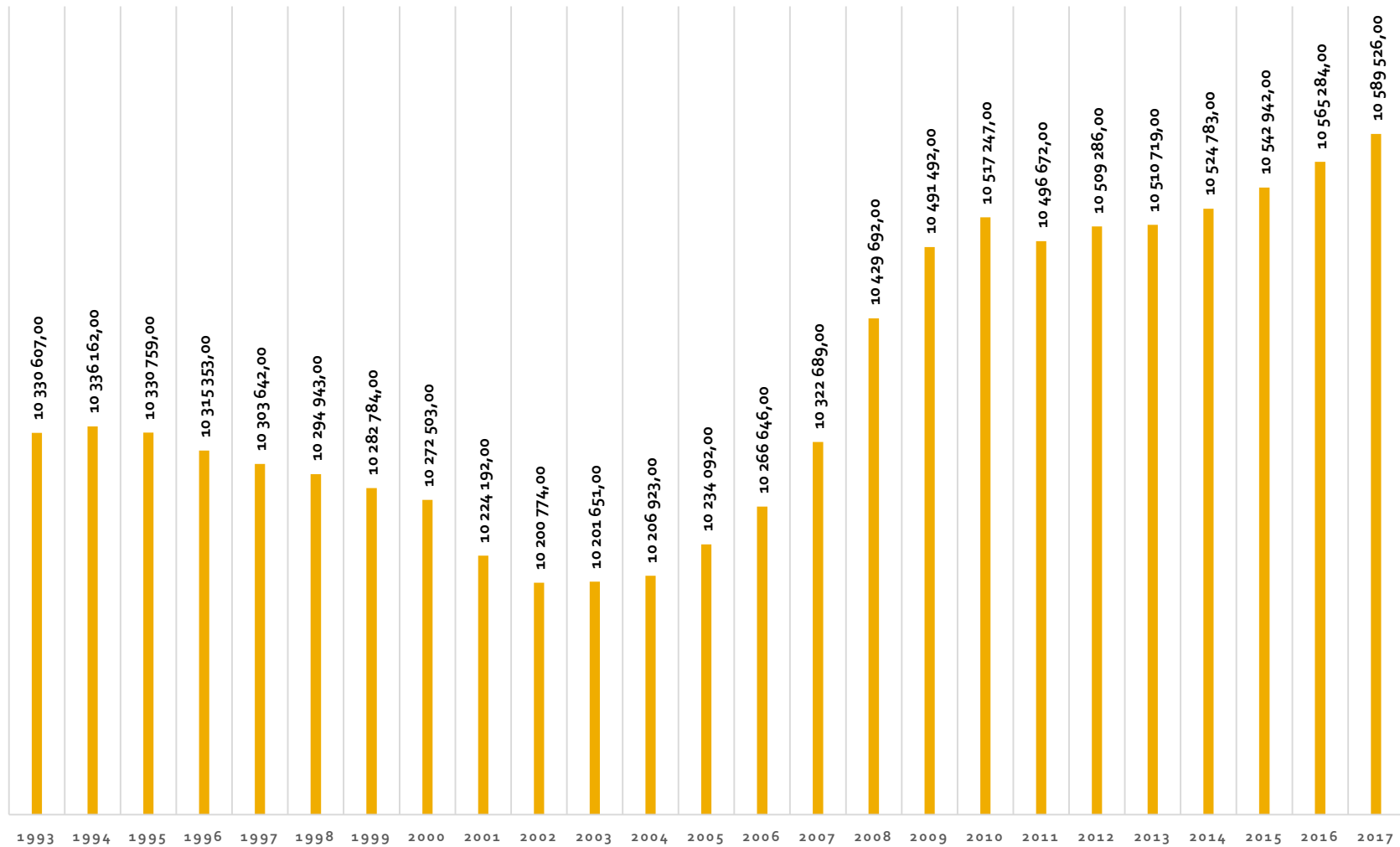
Základní pojmy

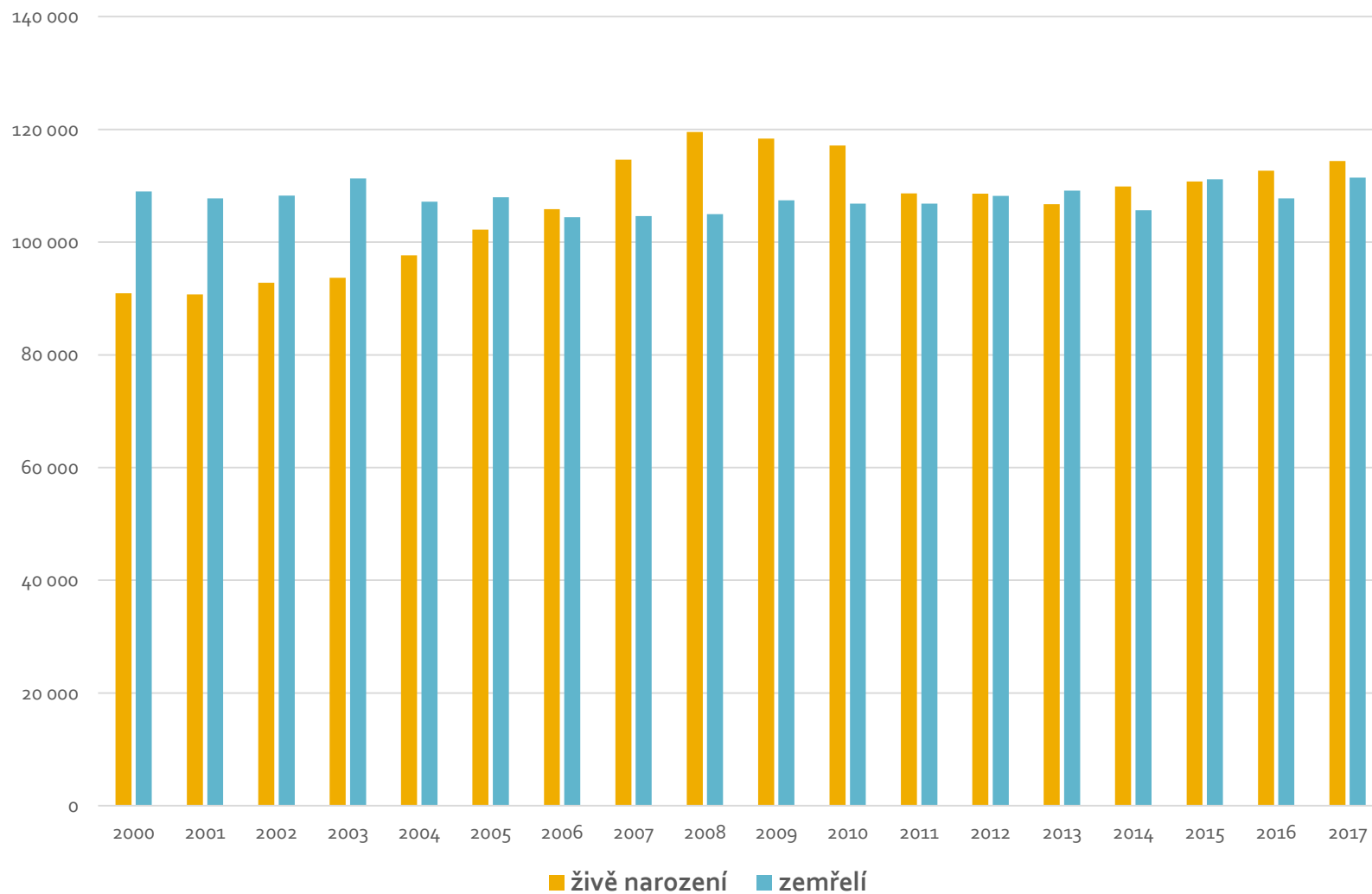
Ekonomicky neaktivní osoby

- osoby starší 15 let, které během referenčního období byly bez práce a nesplňují podmínky pro osoby nezaměstnané,
- např.
 - evidovaní uchazeči o zaměstnání, ale neschopni nastoupit do 14 dnů (např. z důvodu rekvalifikace),
 - osoby na další mateřské dovolené,
 - osoby připravující se na povolání,
 - ženy v domácnosti

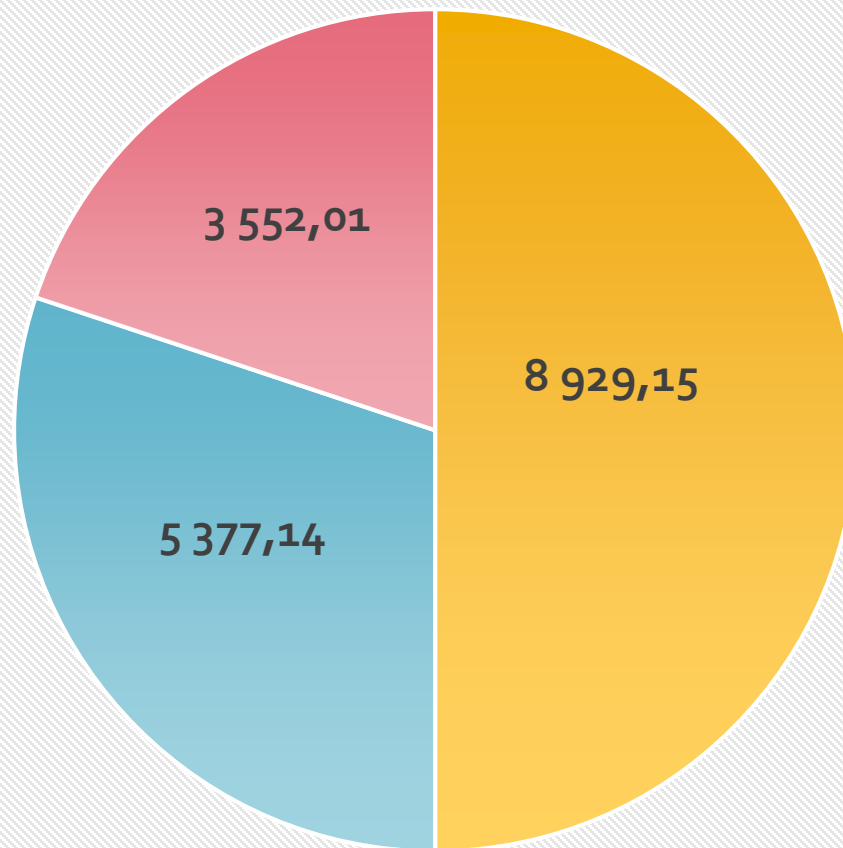
Obyvatelstvo v ČR?

Obyvatelstvo v ČR?

Obyvatelstvo v ČR?

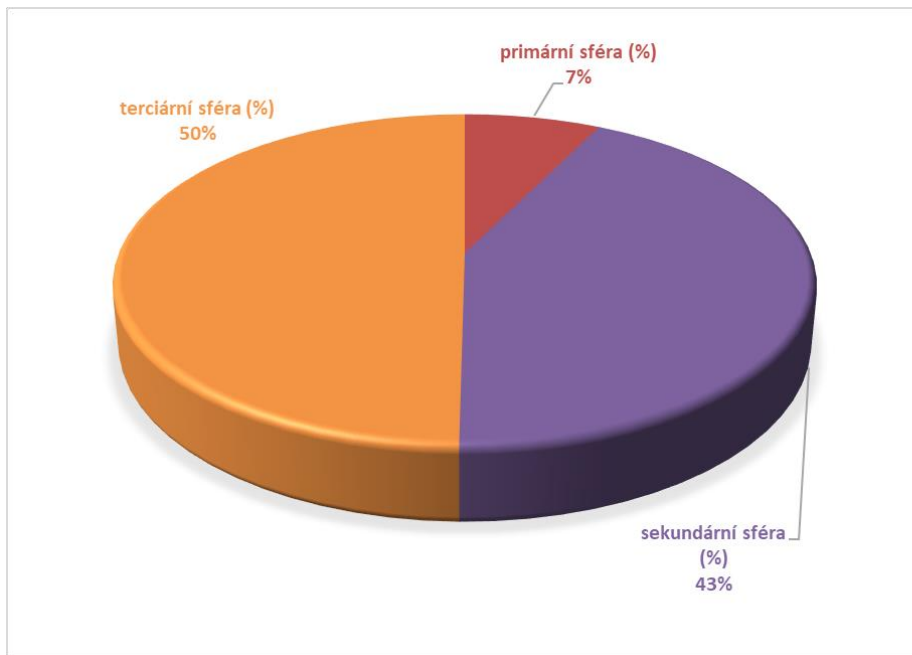

■ Populace ve věku 15 let a více v tis. osob

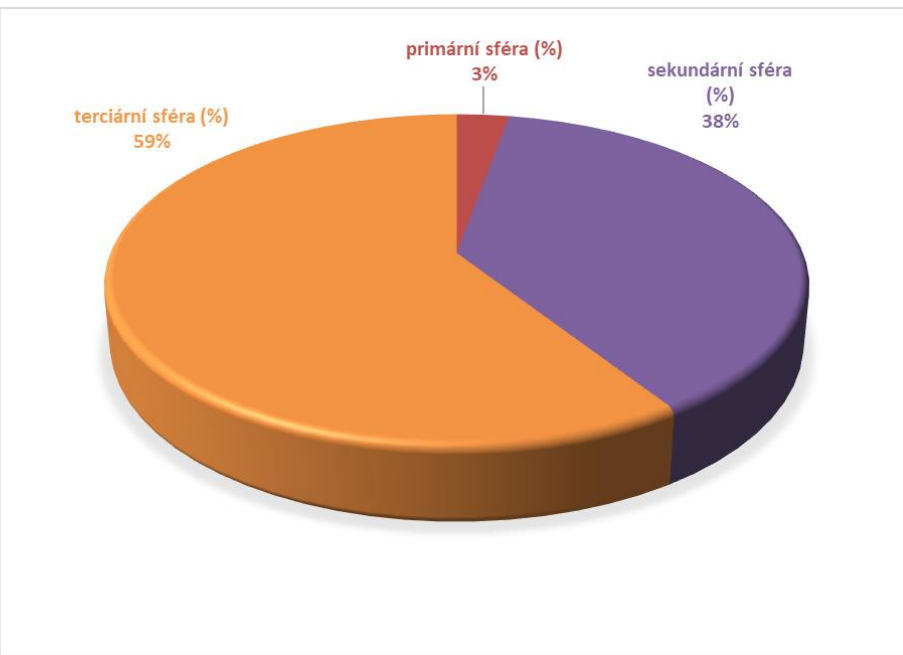
■ Ekonomicky neaktivní celkem v tis. osob

■ Pracovní síla (= ekonomicky aktivní) celkem v tis. osob

Změny v čase – rozložení zaměstnaných

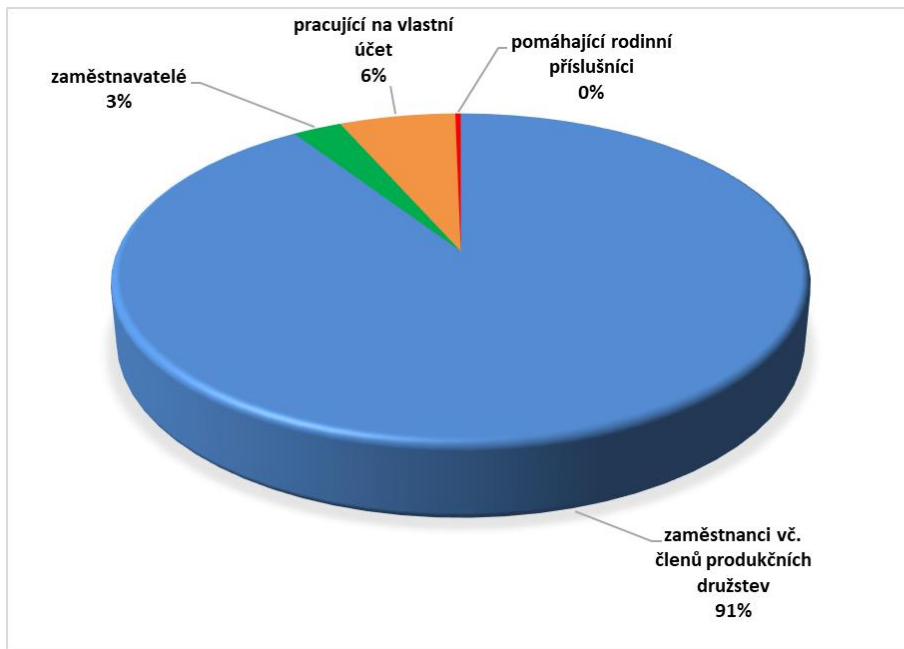

1993

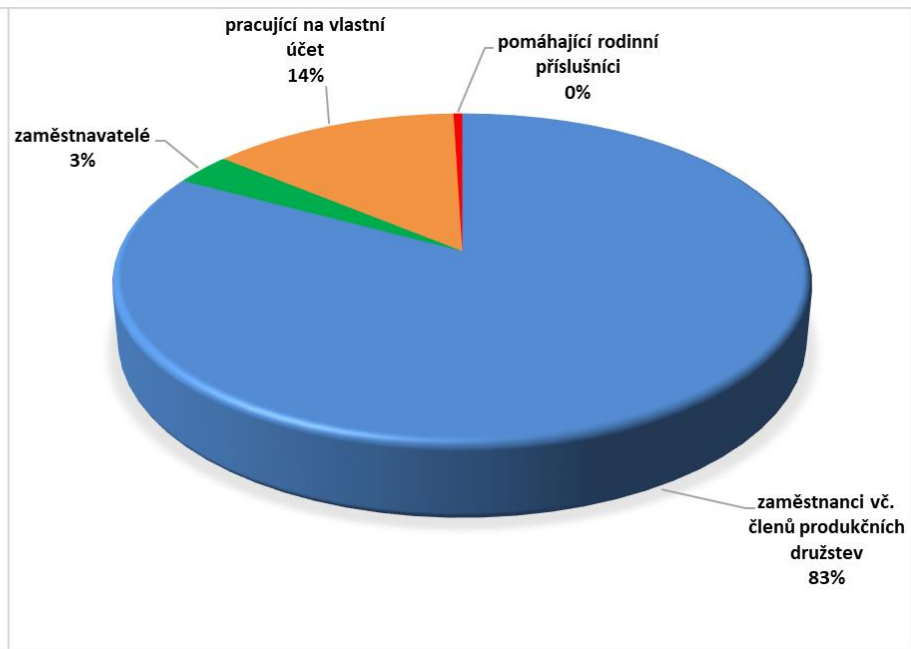

2017

Změny v čase – rozložení zaměstnaných

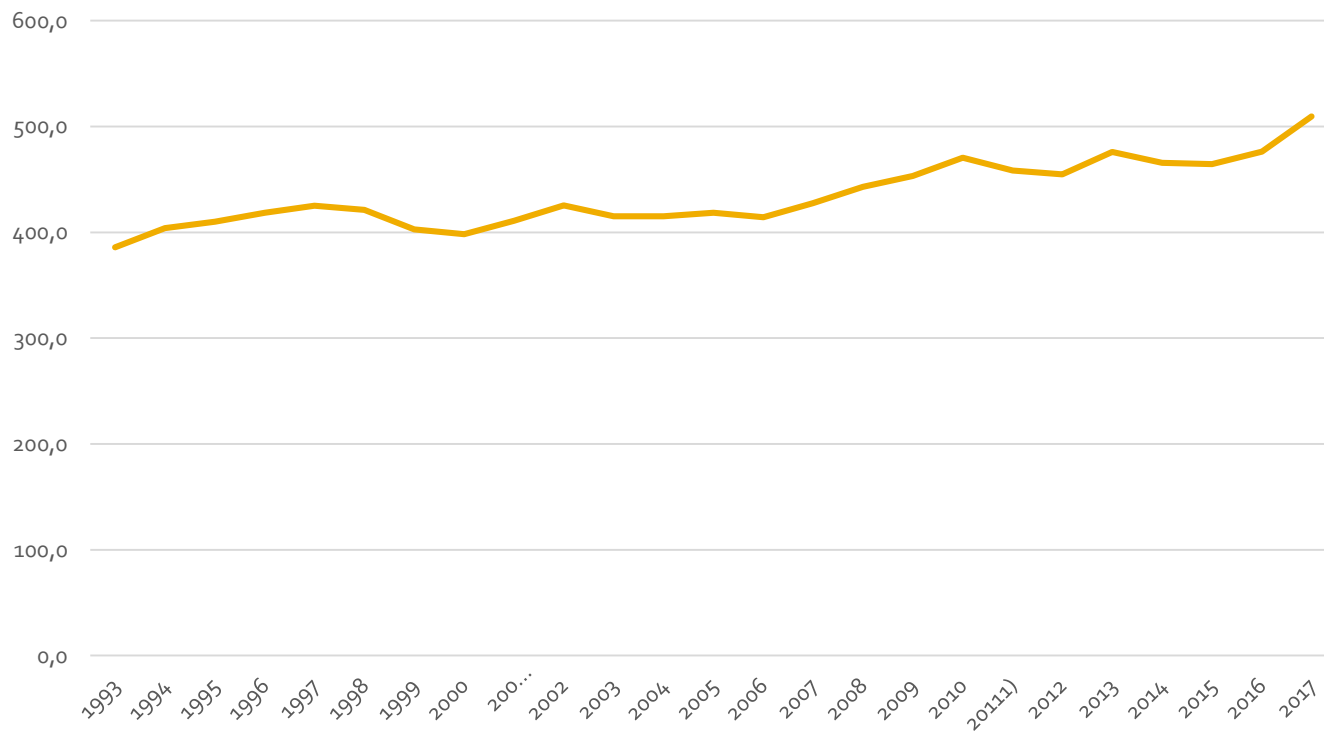

1993

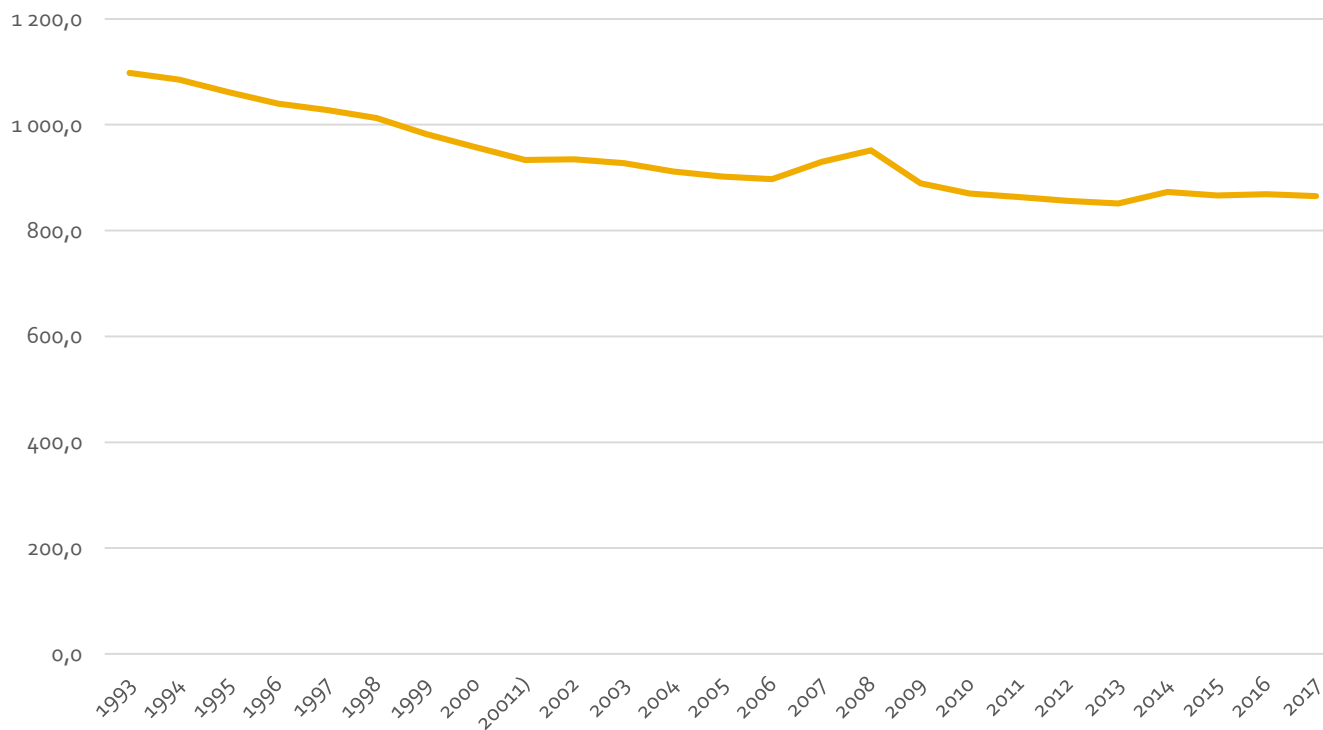

2017

Změny v čase - úředníci

Změny v čase – řemeslníci a opraváři

Trh v podmínkách dokonalé konkurence

- ***Vymezení dokonale konkurenčního trhu:***
 - volný vstup do odvětví - stejná možnost vyrábět kterýkoli výrobek
 - stejná míra informovanosti všech ekonomických subjektů na daném trhu
 - existuje velký počet firem na trhu jednoho výrobku, z nichž každá zaujímá na něm jen velmi malý podíl (+neexistují odbory a firmy nejsou sto ovlivnit výši mzdy=wage takers)
 - firmy na trhu jednoho výrobku vyrábějí zcela homogenní produkci, tj. naprosto shodný výrobek
 - Firma nemůže ovlivnit poptávku po své produkci a proto nemůže také ovlivnit ani tržní cenu své produkce. Cena výrobku se změní pouze tehdy, změní-li se ceny také ostatních výrobků na tomto trhu

Poptávka firmy po práci, nákladové veličiny

- Celkové náklady na práci (TFC_L – Total Factor Cost of Labor)
- suma nákladů firmy na všechny pracovníky
- Průměrné náklady na práci (AFC_L – Average Factor Cost of Labor)
- náklady firmy na jednoho pracovníka

$$AFC_L = \frac{TFC_L}{L}$$

- Mezní náklady na práci (MFC_L – Marginal Factor Cost of Labor)
- částka, o kterou vzrostou celkové náklady firmy, aby získala další jednotku práce

$$MFC_L = \frac{\Delta TFC_L}{\Delta L}$$

v DK →

$$MFC_L = w$$

Poptávka po práci, výstup a příjmové veličiny

- **Celkový fyzický produkt (TPP)** - maximální množství výstupu, které lze při dané technologii s určitou kombinací vstupů vyrobit.
- **Průměrný fyzický produkt práce (APP_L)** – objem výstupu vyrobené produkce na jednoho pracovníka.

$$APP_L = \frac{TPP}{L}$$

- **Příjem z průměrného produktu práce (ARP_L – Average Revenue Product of Labor)** - příjem připadající na jednoho pracovníka.

$$ARP_L = \frac{TR}{L}$$

Poptávka po práci, výstup a příjmové veličiny

- **Celkový fyzický produkt (TPP)** - maximální množství výstupu, které lze při dané technologii s určitou kombinací vstupů vyrobit.
- **Mezní fyzický produkt práce (MPP_L)** - změna objemu vyrobené produkce vyvolaná změnou množství práce o jednotku.

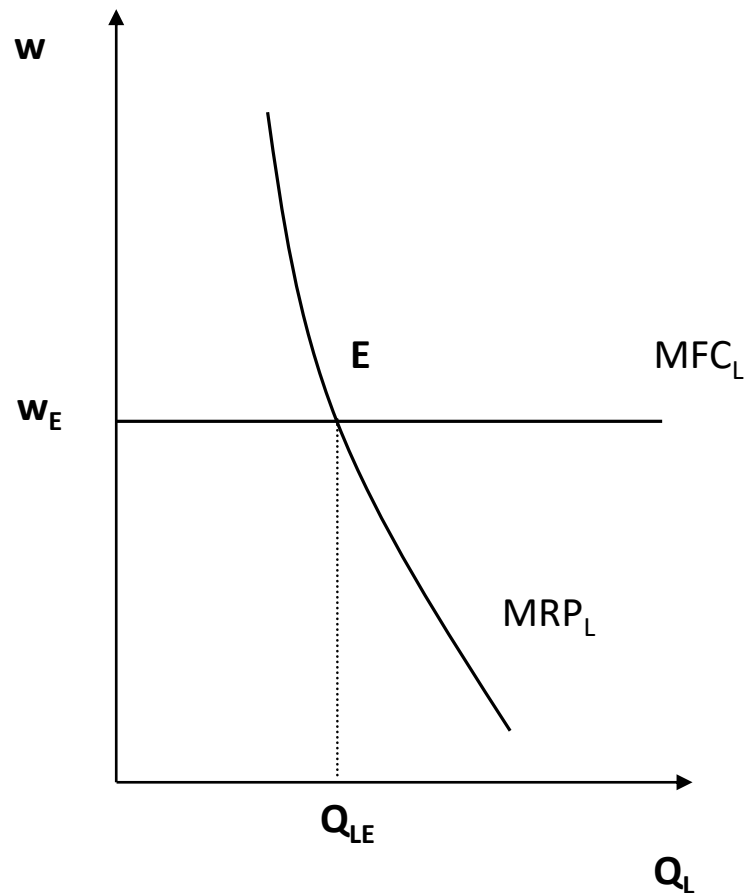
$$MPP_L = \frac{\Delta TPP}{\Delta L}$$

- **Příjem z mezního produktu práce (MRP_L – Marginal Revenue Product of Labor)** - dodatečný příjem vytvořený dodatečnou jednotkou práce.

$$MRP_L = MPP_L \cdot MR \quad \text{v DK} \rightarrow \quad MRP_L = MPP_L \cdot P$$

Rovnováha firmy na trhu práce

Podmínka: $MFC_L = MRP_L$

Poptávka po práci

- Poptávané množství práce je tedy závislé na mzdové sazbě a poptávka po práci je určena příjmem z mezního produktu práce.
- Cena produktu je v podmínkách dokonalé konkurence dána, to znamená, že poptávka po práci je ovlivněna výši fyzického mezního produktu práce.

Jeho velikost je dána:

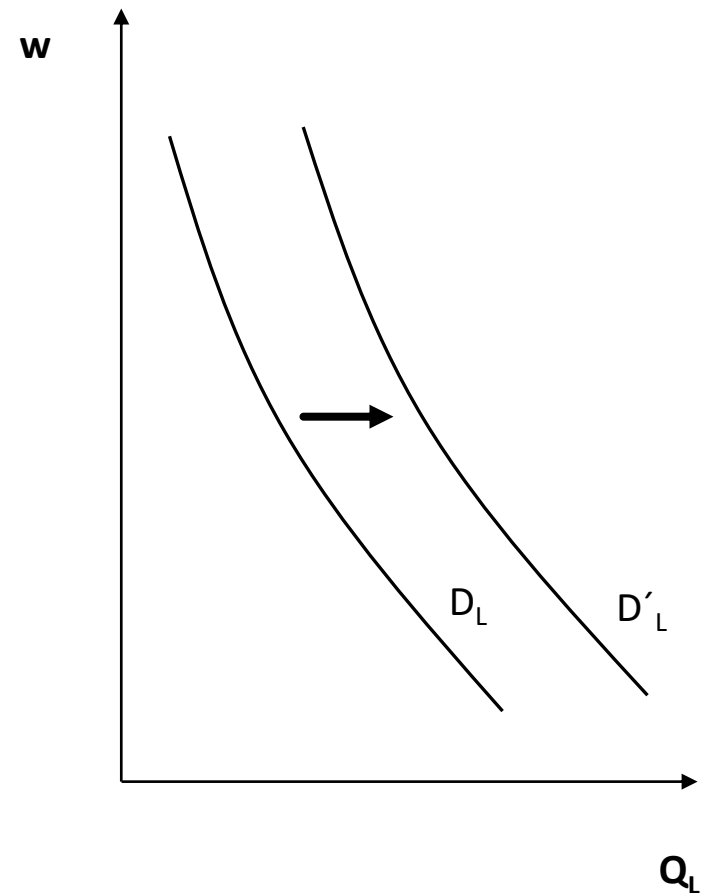
- kvalifikací samotné práce, která souvisí s úrovní dosaženého vzdělání,
- dovedností pracovníků, jejich praxí.
- mezní produktivitou ostatních výrobních faktorů.
- řídicí a technologické možnosti firmy.

Faktory ovlivňující poptávané množství a poptávku firmy po práci

- Změny v ceně práce: $\downarrow w \rightarrow$:
 - produkční efekt: $\rightarrow (\downarrow \text{nákladů}) \rightarrow \uparrow \text{produktivity} \rightarrow \uparrow \text{produkce firmy}$,
 - substituční efekt: substituce kapitálu prací $\rightarrow \uparrow L$,
 - oba efekty $\downarrow Q_D$ (pohyb po křivce D_L).

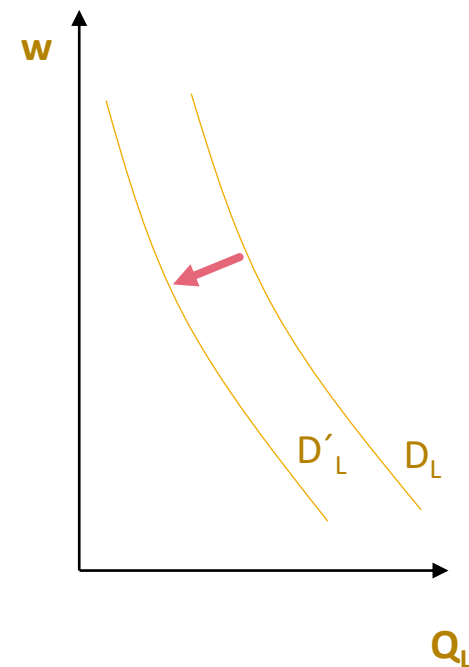
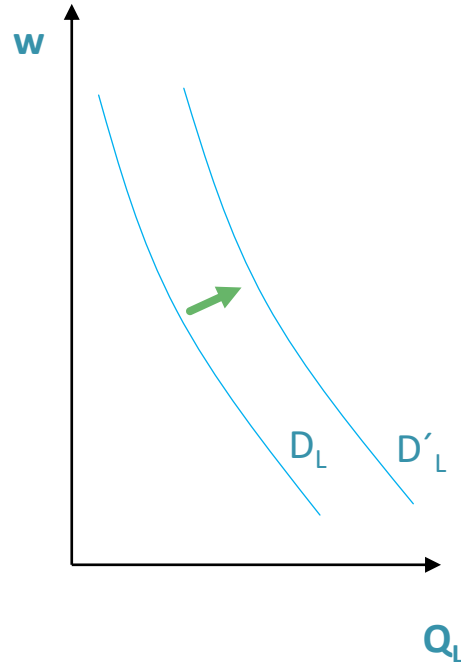
Faktory ovlivňující poptávané množství a poptávku firmy po práci

- Změny v poptávce po produkci firmy: $\uparrow D$
 - $\rightarrow \uparrow D_L \rightarrow \uparrow Q_D$ (produkční efekt)

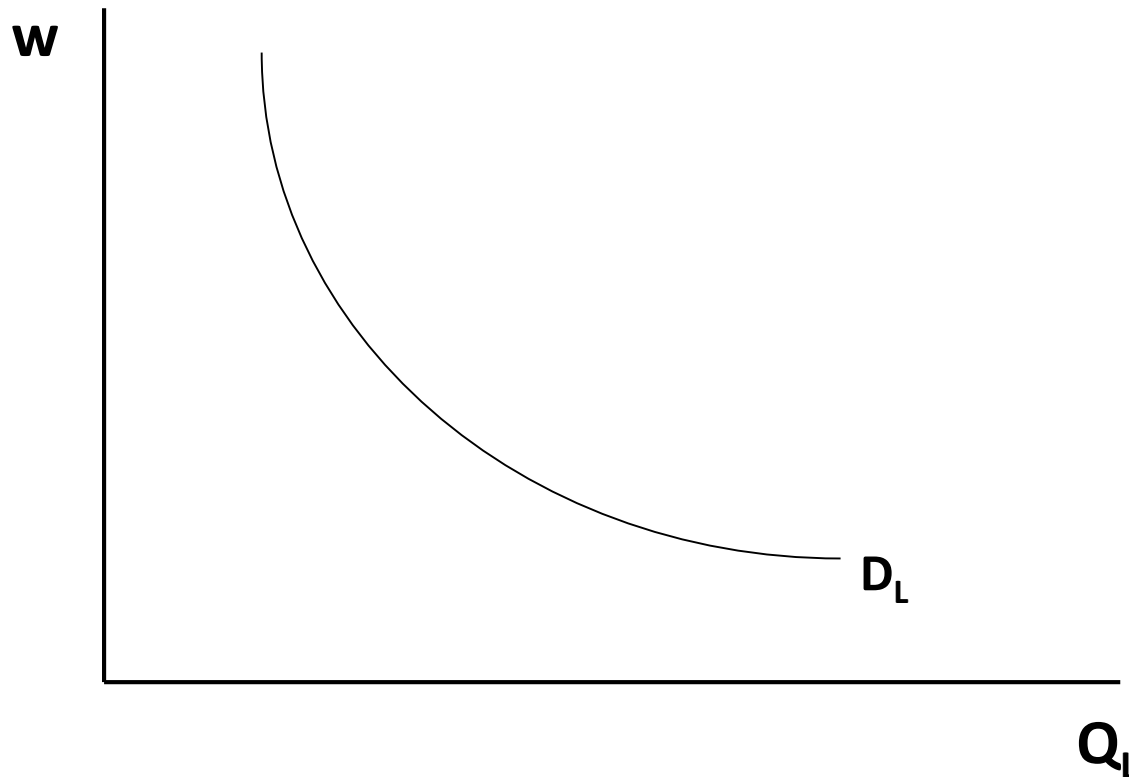
Faktory ovlivňující poptávané množství a poptávku firmy po práci

- Změny v ceně kapitálu: $\downarrow P_K$
 - produkční efekt: $\rightarrow \downarrow$ nákladů $\rightarrow \uparrow$ produktivity $\rightarrow \uparrow$ produkce firmy $\rightarrow \uparrow D_L$,
 - substituční efekt: substituce K za L

Tržní poptávka po práci

Tržní poptávka po práci je horizontální součet individuálních křivek poptávky po práci všech firem na trhu práce. Je zahrnuta stejná práce ve všech odvětvích.

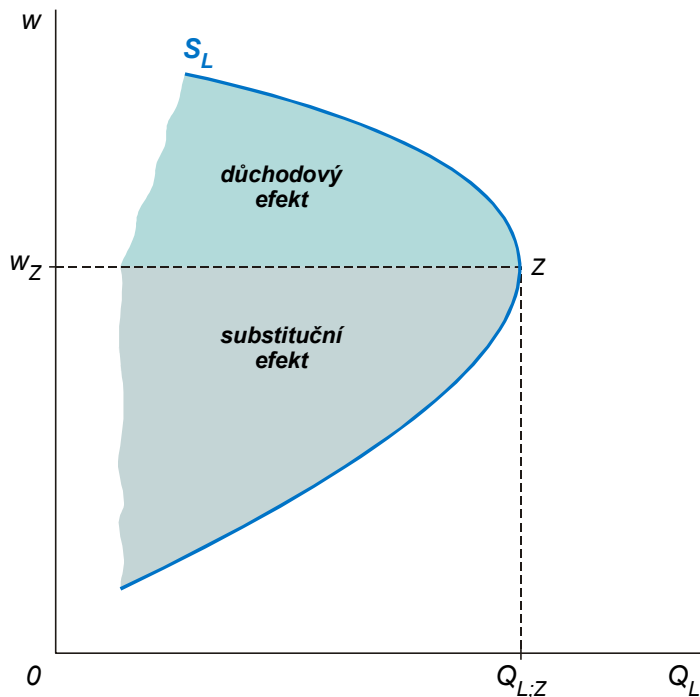

Individuální nabídka práce

Nabídka práce vyjadřuje všechny kombinace množství práce a mzdové sazby, tzn. množství práce, které bude nabízeno při jednotlivých úrovních mzdové sazby. **DEN MÁ JEN 24 HODIN**

Velikost nabídky práce je závislá na výši mzdové sazby a je určena ztrátou spojenou s obětováním volného času.

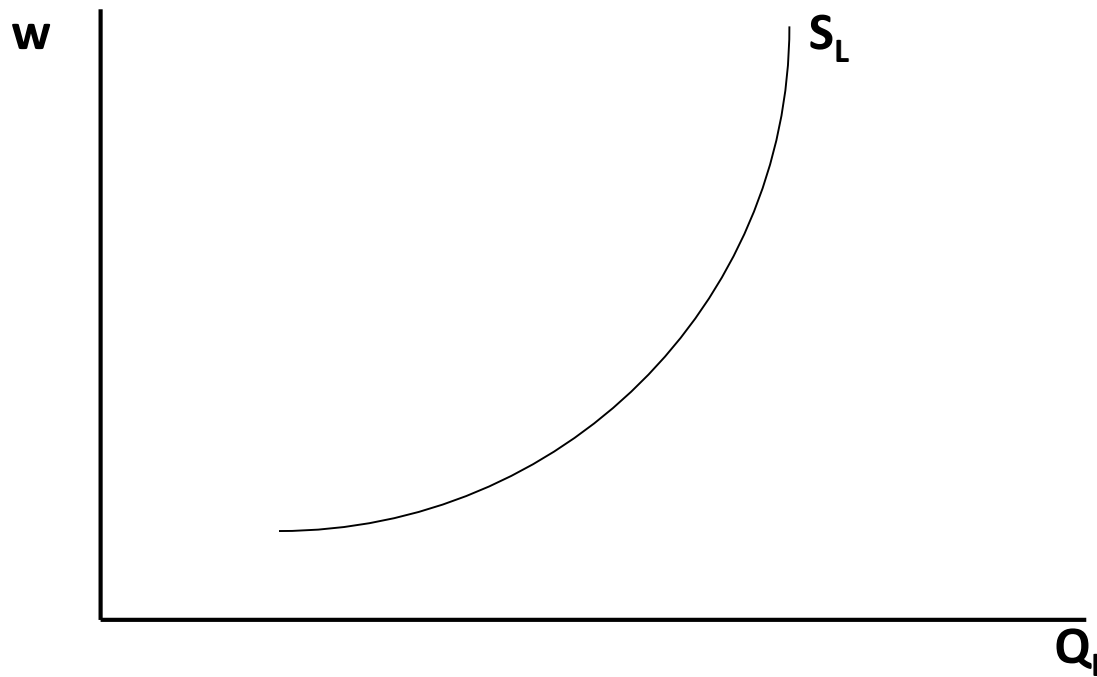

Substituční efekt rostoucí mzdové sazby podněcuje pracovníky ke zvýšení množství nabízené práce, substituuje volný čas za práci, a ten je dražší.

Důchodový efekt rostoucí mzdové sazby podněcuje pracovníky ke snížení nabízeného množství práce, neboť vyšší mzda činí spotřebitele bohatším → **ohnutí nabídkové křivky práce**

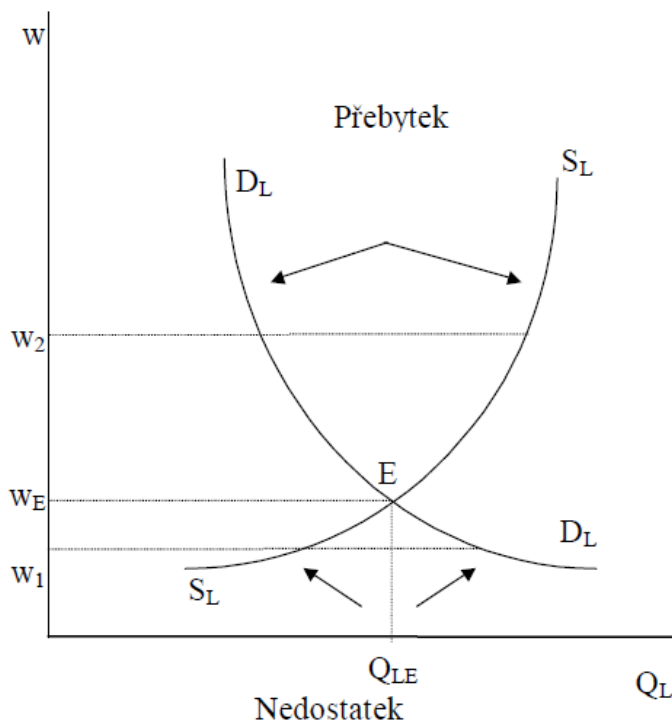
Tržní nabídka práce

Tržní nabídka práce je součtem individuálních nabídek práce v určité profesi, příp.odvětví.

Rovnováha na trhu práce

Rovnováha na trhu práce vzniká při tzv. rovnovážné mzdové sazbě, která je dána průsečíkem křivky tržní poptávky po práci a tržní nabídky práce. V tomto bodě se nalézají rovnovážná mzdová sazba w_E .

Tržní křivka poptávky po práci – kolik pracovníků dané profese (odvětví) by chtěli zaměstnavatelé zaměstnat při různých mzdových sazbách.

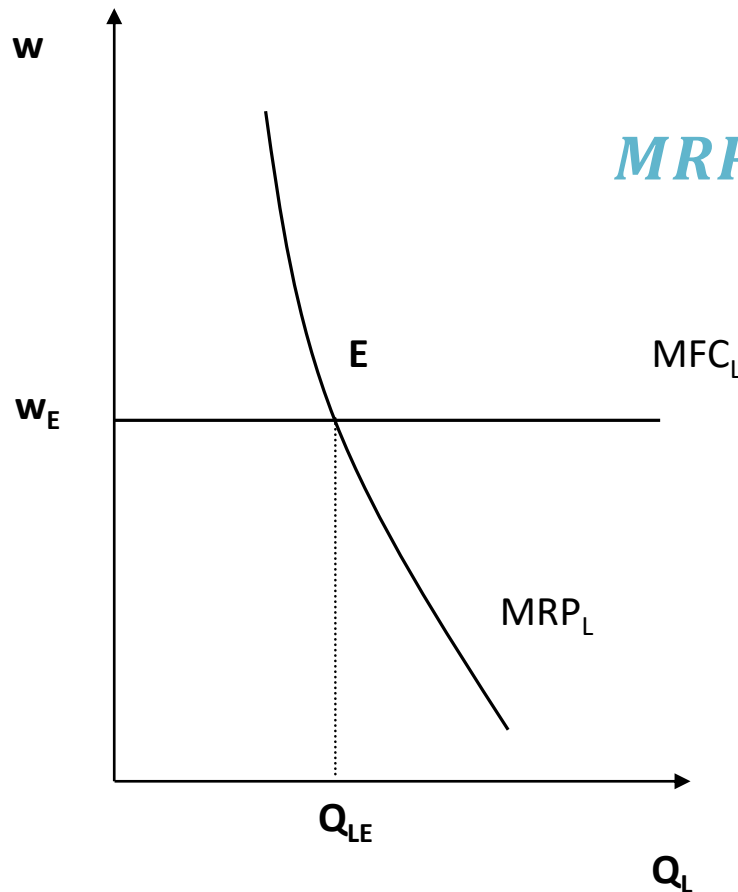
Tržní křivka nabídky práce – kolik pracovníků chce vstoupit do profese (odvětví) při každé mzdové sazbě.

Postavení firmy na trhu finální produkce a na trhu práce

- i. firma prodává výstup na dokonale konkurenčním trhu a práci kupuje na dokonale konkurenčním trhu,
- ii. firma prodává výstup na nedokonale konkurenčním trhu a práci kupuje na dokonale konkurenčním trhu,
- iii. firma prodává výstup na nedokonale konkurenčním trhu a práci kupuje na nedokonale konkurenčním trhu.

ad ii) Rovnováha firmy na trhu práce

Podmínka: $MFC_L = MRP_L$

$$MRP_L = \downarrow MPP_L \cdot \downarrow MR$$

Nedokonale konkurenční trh

- zasahuje do něj vláda
- neexistuje dokonalá elasticita nabídka
 - mobilita pracovních sil (nedostatek bytů)
 - sociální aspekty (vázanost lidí na místo)
 - kvalifikace a rekvalifikace
- neexistuje dokonalá elasticita poptávky
 - efektivnosti mzdy (firma přeplácí z důvodů personálních)
 - institucionální faktory (pracovně právní předpisy, minimální mzda, kolektivní smlouvy)
- mzdová nepružnost – mzdy reagují velmi pomalu na výrazné změny na trzích práce, než je tomu u cen na trzích výrobků a služeb.
- firmy vytváří vlastní mzdové struktury, kvalifikační systémy (mzdové sazby) a existují tak rozdíly ve výši mezd.

MONOPSON?